

## Heilige boeken en vijandsbeelden

Zelfmoordterroristen heropvoeden met de Koran

In veel conflicten speelt godsdienst een bedenkelijke rol. Meedogenloos geweld kan worden gelegitimeerd met verwijzing naar heilige teksten. Het kan ook anders, concludeert Klaas Spronk na een week vol interreligieuze ontmoeting.

Wie de media een beetje volgt krijgt wel eens het idee dat het op de wereld zonder godsdienst een stuk vreedzamer zou zijn. Vaak blijkt godsdienst een uitstekend bindmiddel om groepen en volken tegen elkaar op te zetten. Maar godsdienst kan ook bijdragen aan vrede. Onlangs riep de Wereldraad van Kerken op om geloofsgemeenschappen in oorlogsgebieden bij te staan. Het idee is te werken aan programma's voor onderwijs op het grondvlak van de samenleving en op die manier te werken aan een grensoverschrijdende dialoog. Pakistan fungeert hierbij als een soort pilot-project. In dat land weet men alles van religieus geïnspireerd geweld. Er is daar een kleine christelijke minderheid. Hoe houdt die zich daar staande? Is er gesprek mogelijk met moslims dat kan bijdragen aan vrede?

Hoe goed persoonlijke ontmoetingen op dit gebied werken, merkte ik onlangs op een bijeenkomst van mens tot mens. Daar sprak dr. Muhammad Farooq Khan die werkt bij islamitische universiteit van Swat. Hij woont dus in het gebied dat we uit het nieuws kennen van de bloedige strijd tegen de Taliban. Het is een heel mooi gebied vertelde hij. Zo kijken we vanuit het Westen doorgaans niet tegen dit gebied aan. Khan vertelde ook over de veel te weinig bekende gematigde islamitische visie waarin het vooral gaat over vrede, gerechtigheid en onpartijdigheid. Natuurlijk zijn er in de Koran passages te vinden die niet erg vriendelijk overkomen, maar daar staan andere veel tolerantere teksten tegenover. Hij wees op passages uit de koran waarin respect wordt gevraagd voor joden en christenen. En, gaf hij aan, de Koran bevat ook teksten die ruimte vragen voor de eigen keuze en aansporing om vooral je gezond verstand te gebruiken. De minder vriendelijke en meer inperkende Koranteksten legt hij veelal uit tegen de achtergrond van de tijd en situatie waarin ze zijn opgeschreven. Zo'n manier van lezen lijkt heel veel op de manier waarop wij met geweldsteksten in de Bijbel omgaan. Ook in het Oude en Nieuwe Testament staan soms heel negatieve vijandsbeelden en op basis daarvan wordt soms ook geweld in naam van God goedgekeurd. Maar er zijn ook tegengeluiden. Het is de (profetische) kunst om de juiste teksten op de juiste momenten aan te halen. Het vraagt van de lezer ook openheid om zich daardoor te laten gezeggen en te laten bekritisieren.

Is dr. Khan onder moslims dan de uitzondering die de regel bevestigt? Nee, want hij door zijn regering gevraagd voor een heel bijzonder project. Bij grootschalige acties van het Pakistaanse leger tegen de Taliban zijn tientallen jonge mensen (in leeftijd variërend van 15 tot 30 jaar) opgepakt die werden opgeleid tot zelfmoordterrorist. Khan kreeg de taak om hen met behulp van de koran op andere gedachten te brengen. Hij is zelf positief over de eerste resultaten. Hij wordt geaccepteerd als

leraar. Een van de jongens schreef hem: “Ik hou van u”. Zoiets geeft te denken. Hebben wij in het Westen wel het juiste beeld van de islam en van de manier waarop de koran wordt gelezen?

We hebben in het westen vaak het idee dat de moslimwereld een heel vertekend beeld heeft van onze cultuur. Maar omgekeerd geldt hetzelfde. Dat blijkt uit het boek *Islamophobia* van Charles Amjad-Ali, nu hoogleraar in de VS op de Martin Luther King Jr. Chair of Justice and Christian Community en eerder in Pakistan werkzaam op het Christian Study Center in Rawalpindi. Amjad-Ali wijst er op dat ons vijandsbeeld van moslims vaak gebaseerd is op angst en beïnvloed is door maatschappelijke en economische misstanden en misschien nog wel het meest door westerse arrogantie. Men beschouwt het Westen als het centrum van de wereld. Dat zie je alleen al door de manier van spreken. Wij noemen de strijd tussen de machtsblokken van het communisme en kapitalisme de ‘koude oorlog’, terwijl het er in landen als Korea, Vietnam en Cambodja juist heet aan toe ging.

Wie het aandurft om de ander echt te ontmoeten en erin slaagt om ook te kijken door de ogen van een ander ontdekt mogelijkheden om samen nieuwe wegen in te slaan. Daarvan zijn indrukwekkende voorbeelden zoals de film ‘Dialogue and Muslim communities in the Netherlands - images in media’ van de jonge Pakistaanse filmmaakster Naveen Qayyum over de dialoog tussen moslim en christenen na de moord op Theo van Gogh.

Wie op deze manier in de wereld staat ziet vele mogelijkheden die we als geloofsgemeenschappen wereldwijd hebben. Het is goed om in te zetten op lokaal niveau. Laten de mensen daar elkaar opzoeken, elkaar leren kennen, samen elkaars heilig teksten lezen, waar nodig de vijandsbeelden afbreken en onderkennen wat de echte vijand is (bijvoorbeeld de Mammon). Zo kun je geleidelijk maar ook grensoverschrijdend en uiteindelijk onweerstaanbaar bouwen aan vrede.

Klaas Spronk

Deze bijdrage is gebaseerd op de tweedaagse bijeenkomst Transforming the Image of the Enemy van begin oktober. De bijeenkomst was georganiseerd door de Protestantse Theologische Universiteit in samenwerking met het Hendrik Kraemer Instituut in het kader van het project van de Wereldraad van Kerken over Godsdienst en geweld.